TERENTIU

SOACRA

Titlul latin:

HECYRA

PERSONAJELE

LACHES, tatăl lui Pamphilus
PHIDIPPUS, tatăl Philumenei
PAMPHILUS, un tînăr
MYRRHINA, soția lui Phidippus
SOSTRATA, soția lui Laches
SYRA, o bătrînă mijlocitoare
BACCHIS, o curtezană, prietena lui Pamphilus
PHILOTIS, o curtezană, prietena Bacchidei
PARMENO, SOSIA } sclavii lui Laches

Acțiunea se petrece în Atena.

ÎNTÎIUL PROLOG[1]

Îi spune *Soacra*[2] piesei de astăzi. Cînd s-a dat
În toată noutatea-i, nou lucru, s-a-ntîmplat
Să aibă nenorocul, aș spune ghinionul,
De-a nu putea să fie jucată, cîntărită,
Pentru că spectatorii, cu toane, -au prețuit
Un dansator pe funii. Azi o vedeți ca nouă;
Și dacă-atîta vreme poetul n-a mai vrut
S-o pună-n scenă, astăzi o scoate la vînzare[3].
I-ați cunoscut, pesemne, și celelalte piese;
Vă rog să luați acuma de-aceasta cunoștință.

[1] Prologul celei de a doua reprezentații a piesei.
[2] În original este folosit termenul elin: *Hecyra*.
[3] Unii editori presupun o lacună după acest vers, al cărei text ar trebui să aibă următorul înțeles: „poetul își reprezintă din nou piesa, dar nu din dorința de a o vinde a doua oară".

AL DOILEA PROLOG[1]

Eu sînt cel ce pledează în straie de prolog;
Lăsați-mă să stărui, să gust, deși bătrîn,
Aceeași bucurie din tinerețea mea,
Cînd, de cădea o piesă, luptam s-o reînviu
Și n-o lăsam să piară odată cu poetul.
Jucîndu-l pe Caecilius[2], am fost învins cu-o parte
Din piese, dar cu alta deplin am izbîndit;
Știam cît e norocul de schimbător în teatru,
De-aceea, cu migală, m-am înhămat la treabă
Temeinică, dar fără temeiuri de speranțe;
Jucînd o piesă nouă de-același autor
M-am străduit într-una să nu-l rup de la lucru.
I-a fost jucată piesa; și-odată cunoscută,
Ea a plăcut. Și astfel l-am restatornicit
În matca lui, cînd haita de-nverșunați potrivnici
L-a rupt de-nvățătură, de muncă, poezie.
Disprețuindu-i scrisul ori vrînd, cu orice preț,

[1] Prologul celei de a treia reprezentații și prima care a fost încununată de succes.

[2] Caecilius Statius (mort în 166 î.e.n.), poet comic latin de o mare reputație în antichitate, autor a peste patruzeci de comedii (din păcate, nu s-au păstrat decît mai puțin de 300 versuri).

Să-l fac, pe îndelete, să se-ndeletnicească
De rostuieli mărunte, ci nu de-naltu-i rost,
L-aș fi scîrbit eu lesne să scrie alte piese.
De vă sînt drag, primiți-mi cu dragoste cuvîntul:
Vin să joc iară *Soacra*, pe care niciodată
N-am izbutit în pace și-n liniște s-o joc,
Pentru că nenorocul s-a-nverșunat asupra-i.
Ci azi, de-o veți cunoaște cred c-o veți și-nțelege,
Și-nțelepciunea voastră va-ncununa silința-mi.
Cînd pentru prima oară am vrut s-o joc — o ceată
De luptători cu pumnii (și-un dansator pe funii),
Alaiurile, zarva femeilor, tumultul,
M-au nevoit din piață să plec de la-nceput.
Încrezător în vechea-mi destoinicie, zic
Să urc a doua oară cu noua piesă-n scenă;
Pornisem bine jocul, dar se lățește zvonul
Că vin gladiatorii: și lumea dă năvală,
Cu strigăte,-ntr-acolo, se-ncaieră pe locuri,
Și nu mai am putere să apăr locul meu.
Acuma nu e larmă, ci liniște și pace;
Mie mi-i dat răstimpul de joc; în timp ce vouă
Vi-i dată însușirea de-a-mi prețui silința;
Nu-ngăduiți, de-aceea, ca prea puțini să guste
Din arta poeziei; vegheați ca faima voastră
Bun ajutor să fie și sprijin faimei mele.
Și dacă știți că nu sînt om lacom de cîștig,[1]
Și dacă totdeauna m-am socotit deplin
Cinstit de prețuirea deplină-a tuturor,[2]
Să dobîndesc mi-ar place pentru acel ce-și lasă

[1-2] Aceste trei versuri se găsesc, fără nici o modificare, și în finalul prologului la piesa *Heautontimorumenos (Cel ce se pedepsește singur)*. (Vezi vol. Terențiu, *Fata din Andros*, „B.P.T.", nr. 846, p. 12.)

În grija mea nădejdea și-n buna-vă credință,
Să nu-l nedreptățească nedrepții lui dușmani.
Primiți-l cu blîndețe și-n liniște-ascultați-l,
Ca și-alții să se-ndemne la scris, iar eu să pot
Juca și alte piese pe cheltuiala mea[1].

[1] Dacă *Soacra* pare a fi fost jucată pe cheltuiala choregului, despre celelalte piese ale lui Terențiu se știe că au fost cumpărate de edili (vezi prologul la *Eunucul*, în vol. Terențiu — *Fata din Andros*, p. 108). După unii editori choregul stabilea doar suma pe care o plăteau edilii, cu obligația să o suporte el în caz de insucces.

ACTUL ÎNTÎI

SCENA I

PHILOTIS, SYRA

PHILOTIS

(ieșind de la Bacchis împreună cu Syra)

Pe Pollux! greu se află bărbat îndrăgostit,
Care să-i poarte, Syra, credință curtezanei.
De cîte ori Pamphilus Bacchidei i-a jurat
Din inimă — și cine să nu-i fi dat crezare? —
Că nu-și va lua vreodată nevastă-n casa lui!
Și-a luat!

SYRA

Tocmai de-aceea te sfătuiesc și-ți cer
Să nu te lași cuprinsă de milă pentru ei,
Ci să-i prădezi, să-i sfîrteci și să-i jupoi pe toți.

PHILOTIS

Cum, să nu iert pe nimeni?

SYRA

Pe nimeni, niciodată;
Că dintre toți, nici unul, să știi, n-are să vină
Cu dezmierdări la tine, decît pentru că vrea
Să-și cumpere plăcerea la prețul cel mai mic.
Și să nu-ntinzi capcana unor astfel de oameni?

PHILOTIS

Dar e nedrept, pe Pollux! să fii la fel cu toți.

SYRA

Nedrept să dai pedeapsă dușmánilor, să-i prinzi
Costiș și fără veste, cum ei vor să te prindă?
Vai mie, vai de mine! De ce n-avem, eu, anii
Și mîndra-ți frumusețe, tu-nțelepciunea mea?

SCENA II

PARMENO, PHILOTIS, SYRA

PARMENO

(ieșind din casa lui Laches și vorbind cu cineva dinlăuntru)

Dacă bătrînu-ntreabă de mine, tu să-i spui
Că-n port m-am dus, să aflu cînd i se ntoarce fiul.
Auzi ce spun eu, Scirtus? Doar dacă-o să te-ntrebe
Răspunzi așa, ci dacă nu-ntreabă, taci din gură,
Ca să păstrăm răspunsul întreg cu alt prilej.
Dar n-o văd pe Philotis? De unde vine oare?
Salut, salut, Philotis!

PHILOTIS

O, Parmeno, salut!

SYRA

Fii, Parmeno, ferice!

PARMENO

Pe Pollux! și tu, Syra.
Pe unde-atîta vreme te-ai desfătat, Philotis?

PHILOTIS

Ba nici o desfătare n-a fost: c-un militar,
Cel mai mojic din lume, plecat-am la Corint;
Doi ani, la rînd, sărmana, din greu l-am îndurat.

PARMENO

Pe Pollux! nu o dată, mi-nchipui eu, Philotis,
Ai dus Atenei dorul și te-ai căit în sine-ți
De hotărîrea luată.

PHILOTIS

Nu spun de cîte ori
Am vrut să plec de-acolo, să-l las pe militar
Și să mă-ntorc la viața mea liberă de-aici,
Să lărmuiesc în voie, cu voi, ca altădată;
Că numai cu măsură la el puteam vorbi,
Și ce-i plăcea.

PARMENO

Mi-nchipui că n-a fost prea plăcut
Să pună o măsură discursurilor tale!

PHILOTIS

Dar ce e cu povestea pe care-am auzit-o
La Bacchis, adineauri? N-aș fi crezut vreodată
Că lui i-ar da prin minte, cît timp trăiește ea,
Să aibă o soție.

PARMENO

„Să aibă"?

PHILOTIS

Ce, n-o are?

PARMENO

Ba da, dar mi se pare-o netrainică-nsoțire.

PHILOTIS

Zeițele și zeii s-o strice, pentru Bacchis!
Dar cum să cred, băiete, că adevăru-l spui?

PARMENO

Nu scap, mai mult, o iotă; ci nu mă iscodi.

PHILOTIS

Te temi că toată lumea are să știe taina?
Să mă iubească zeii! nu-ntreb, ca să bat toba,
Ci doar ca să mă bucur mutește-n sinea mea.

PARMENO

Nu-mi pun eu la bătaie, pe vorba ta, spinarea
Și dacă-mi juri, Philotis.

PHILOTIS

Faci, Parmeno, cum vrei!
De parcă tu n-ai ține la fel de mult să-mi spui,
Pe cît țin eu să aflu!

PARMENO

(aparte)

E-adevărat, și-acesta-l
Păcatul meu cel mare.

(Tare.)

Ei bine, dacă-mi juri
Că taci chitic, ți-oi spune.

PHILOTIS

Începi să fii tu însuți.
Mă jur; acum vorbește.

PARMENO

Ascultă.

PHILOTIS

Ascult.

PARMENO

Era
Îndrăgostit Pamphilus, ca un nebun, de Bacchis,
Cînd taică-su îi cere să se căsătorească,
Rostindu-se în graiul părinților, știut:
Cum că-i bătrîn și n-are decît un singur fiu,
Și că-l dorește sprijin pe fiu la bătrînețe.
Dintîi, el nu primește, dar stăruie bătrînul,
Silindu-l să se-ntrebe de pune mai presus
Iubirea sau cumintea supunere de fiu.
Și-l sîcîie și-l bate la cap, de-l hotărăște
Să ceară mîna fetei vecinului de-alături.
Ci prea puțin ia-n seamă primejdia Pamphilus,
Pînă cînd vede totul de nuntă pregătit,
Și că nu-i mai rămîne decît să se însoare.
Abia atunci el pune la inimă prăpădul,
Că de-ar fi fost în preajmă-i, o-nduioșa pe Bacchis.
De cîte ori, sărmanul, prindea cîte-un prilej,
Mi se plîngea spunîndu-mi: „Vai, Parmeno, vai mie,
Ce să mă fac? Eu singur m-am azvîrlit în hău!
Mă chinui și mă zbucium și, vai, mă simt pierdut.“

PHILOTIS

Bătu-te-ar zeii, Laches, că ne-ai lovit pe toți!

PARMENO

Ca s-o scurtez, mireasa acasă și-o aduce;
Dar nici în prima noapte de ea nu se atinge
Și nici în noaptea-a doua...

PHILOTIS

Ce tot vorbești? Un tînăr
Se culcă-n pat cu soața-i fecioară, după ce
Bea strașnic, și e-n stare să se-nfrîneze-atîta?
Nu, n-am să cred, pe Pollux! ce nu e de crezut.

PARMENO

Nu crezi, pentru că nimeni la tine n-a venit
Fără să te dorească; el n-a dorit nevastă.

PHILOTIS

Ei, ce-a mai fost pe urmă?

PARMENO

Peste vreo două zile,
Mă ia deoparte,-afară, și, cum îți spun, Pamphilus
Îmi spune că și-acuma-i soția lui fecioară,
Că, pînă-a și-o aduce acasă, mai spera
Să se împace-n sine-și cu-această-nsurătoare.
„Dar nu pot multă vreme, îmi spune, s-o păstrez,
Și ca să-mi fac doar cheful cu ea, în loc s-o dărui
Părinților curată, cum ei mi-au dăruit-o,
N-ar fi frumos din parte-mi, și fetei i-ar strica."

PHILOTIS

Înseamnă că Pamphilus e om de-o mare cinste.

PARMENO

„Ca să-i vorbesc pe față, necuviincios îmi pare;
Ca s-o alung de-acasă, cînd n-am de ce s-o-nvinui,
Aș face-o de ocară; dar cred că, neputînd
Să rabde multă vreme, ea singură-o să plece.“

PHILOTIS

Și se ducea la Bacchis?

PARMENO

În fiecare zi;
Dar ea, mereu văzîndu-l pe gînduri și străin,
Se face tot mai crudă, mai rea, mai prefăcută.

PHILOTIS

Nici nu mă mir, pe Pollux!

PARMENO

Și el se-ndepărtează
De ea, cînd se-nțelege pe sine, și-nțelege
Și firea ei și-a celei de-acasă, tîlcuindu-și
Purtarea celor două femei din viața lui.
Vlăstar de neam, soția știa cu-nțelepciune
Să-ndure nedreptatea bărbatului, știa
Ocara lui sub vălul tăcerii s-o ascundă.
Ci el, zdrobit de mila soției și scîrbit
De țîfna celeilalte, se rupe-ncet cu-ncetul
De Bacchis și se-ntoarce cu dragostea-ntr-acoace,
Simțind c-a dat de-un suflet aidoma cu-al lui.
În vremea asta,-n Imbros[1], bătrînului îi moare

[1] Insulă în nord-estul Mării Egee, în apropiere de strîmtoarea Dardanele.

O rudă-apropiată; și-ai noștri-o moșteneau.
Trimis e-ndrăgostitul la drum; acesta-și lasă
În grija mamei sale nevasta, că bătrînul,
Mutîndu-se la țară, abia venea-n cetate.

PHILOTIS

Și pîn-acum ce are netrainic însoțirea!

PARMENO

Ai să auzi pe dată. O vreme, la-nceput,
S-au înțeles pe cinste femeile; pe urmă,
A prins o mare silă nurora de Sostrata;
Dar nu s-au luat la sfadă, nici nu și-au imputat
Nimic.

PHILOTIS

Dar cum, atuncea?

PARMENO

Dacă venea Sostrata
La ea, să flecărească, se ascundea, nevrînd
S-o vadă; peste-o vreme, nemairăbdînd, îi spune
Că preamări-va zeii la maică-sa. Și pleacă;
Trec zilele, Sostrata trimite după noră:
Făgăduieli primește și-atît. Trimite iar:
Nu vine. După multe, zeloase stăruințe,
I se trimite vorbă cum că-i bolnavă; cere
S-o vadă: nu-i primită. Aflînd și el povestea,
Sosește ieri bătrînul, în grabă, de la țară,
Și, fremătînd, se duce la tatăl Philumenei.
De ce-or fi pus la cale, eu nu am încă știre,
Dar mult aș vrea să aflu la ce se va ajunge.
Acum, știi tot; e vremea să-mi văd de calea mea.

PHILOTIS

Și eu; am întîlnire c-un oaspete, pe care
Vreau să pun mîna.

PARMENO

Fie-ți prielnici zeii,-n tot
Ce ai de gînd!

PHILOTIS

Cu bine.

PARMENO

Să auzim de bine.

ACTUL AL DOILEA

SCENA I

LACHES, SOSTRATA

LACHES

(ieșind din casă urmat de soția lui)

Pe zei, amarnică prăsilă! Ce uneltire-o fi și asta!
Femeile-s, ca una, toate, cînd vor și nu primesc un lucru,
Și nu s-ar osebi nici una, mă jur, de firea celorlalte!
Și soacrele, iar, toate, nurorile-și urăsc.
Nici pe bărbați nu-i iau în seamă și le țin piept din răsputeri,
De juri c-au învățat cu toate aceeași școală-a vicleniei.
De-ar fi să fie-această școală — nevastă-mea-i învățătoare.

SOSTRATA

Și nici nu știu, sărmana, de ce mă-nvinuiește!

LACHES

Ha, nu știi?

SOSTRATA

Nu, bărbate, mă jur pe zeii veșnici,
Și să trăiesc ani mulți cu tine...

LACHES

Mă cruțe zeii de necaz!

SOSTRATA

Şi-ţi vei da seama, peste vreme, că azi mă-nvinui pe nedrept.

LACHES

Zici pe nedrept? Şi cum vrei, oare, pe drept purtarea să-ţi
numesc,
Cînd ne pătezi curata cinste, căşuni băiatului necazuri
Şi faci duşmani din nişte oameni care ne-au fost mereu
prieteni
Şi-au socotit că fiul nostru e demn de mîna fetei lor?
De toată-această zbuciumare tu eşti, becisnico, de vină!

SOSTRATA

Eu?

LACHES

Tu porţi vina, tu, femeie, care mă crezi nu om, ci piatră.
Gîndeai că dacă stau la ţară eu n-am habar de voi, de toţi,
În ce fel fiecare pe-aici vă duceţi traiul?
Ştiu mult mai bine ce se-ntîmplă aici, la voi, decît acolo,
Pentru că voi, purtarea voastră îmi faceţi faimă în cetate.
Am înţeles de multă vreme că Philumena te urăşte,
Şi nu mă mir, mai degrabă m-ar fi mirat să fie altfel.
Dar n-am crezut c-o vei împinge să ne urască tot din casă;
Dacă ştiam, îţi luai tu cîmpii, şi-ar fi rămas la noi copila.
Şi nici nu merit eu, Sostrata, să-mi faci atîta sînge rău:
Te las aici şi stau la ţară silindu-mă să rostuiesc
Avutul nostru, ca s-acopăr risipa, trîndăvia ta,
Fără-a-mi cruţa din osteneală, cum s-ar cădea la anii mei.
Şi tu, în schimb, măcar nu cauţi să mă scuteşti de supărări!

SOSTRATA

Dar n-am făcut nimic, pe Pollux! şi nu-s de vină eu.

LACHES

Ba da!
Ai fost tu, singură, în casă; tu, singură, porți toată vina.
Să fi purtat aici de grijă, că te-am scutit de alte griji.
Te-ai înjosit, la bătrînețe, să hărțuiești un biet copil!
Ori poate zici că ea-i de vină?

SOSTRATA

Nu, Laches, nu zic nicidecum.

LACHES

Mă bucur pentru fiul nostru; cît despre tine, știu, pe zei!
Că nu e chip să poți rămîne datoare cu-o năpăstuire.

SOSTRATA

Și dacă ea, vrînd să rămînă la maică-sa mai multă vreme,
S-a prefăcut că mă urăște?

LACHES

Cum? Nu ți-a fost de-ajuns că, ieri,
Cînd ai cercat să stai de vorbă cu ea — n-a vrut să te primească?

SOSTRATA

Spunea că-i de puteri sleită; de-aceea, vezi, nu m-a primit.

LACHES

Eu cred că boala i se trage de la purtarea ta, femeie,
Și nu mă-nșel; că nu e una de soiul tău să nu-și dorească
Băiatul însurat; și-ndată ce vi s-aduce-o noră bună,
Cum l-ați împins la-nsurătoare, l-împingeți și la despărțire.

SCENA II

PHIDIPPUS, LACHES, SOSTRATA

PHIDIPPUS

(din prag, vorbind spre interiorul casei)

Știu, Philumena, am tot dreptul, ca tată-al tău, să te silesc,
La supușenie, și totuși ascult de inima mea slabă;
Făcîndu-ți voia, nu pun, iată, un capăt bunului tău plac.

LACHES

(aparte)

Îl văd pe Phidippus, la vreme; voi ști curînd despre ce-i vorba.

(Tare.)

Eu, Phidippus, cu drag mă strădui ca să fiu bun și blînd cu-ai mei,
Dar nu las multa-ngăduință să urîțească firea lor;
Dacă făceai și tu ca mine, am duce-o bine azi cu toții;
Dar văd că prea ești în puterea femeilor.

PHIDIPPUS

Adevărat?

LACHES

Ieri, pentru noră-am fost la tine; și n-am plecat mai dumerit.
Nu-i bine, dacă și tu năzui să trăinicim unirea noastră,
Să îmi ascunzi vreo supărare; dacă purtăm noi vina, spune-o:
Ori am să neg, ori mă dezvinui, putem ajunge la-mpăcare,
Și tu vei fi judecătorul; dar dacă boala,-ntr-adevăr,
E pricina că ții fata la voi — mă insultați crezînd
Că n-o să fie-n casa noastră la fel de bine îngrijită.
Oricum, pe zei! nu vreau, nu-ngădui, cu toate că ești tatăl ei,
Să îi dorești mai mult ca mine deplina-i însănătoșire,

Pentru că fiul meu, văzut-am, nu mai prejos de sine-o pune.
Și nu ascund că-mi stă la suflet dorința lui de-a vrea să afle
Ce s-a-ntîmplat; de-aceea caut s-o iau acasă, pînă vine.

PHIDIPPUS

Eu îți cunosc și rîvna, Laches, și bunătatea fără margini,
Și cred că tot ce spui acuma din inimă curată-i spus,
De-aceea dă-mi și tu crezare cînd spun că vreau s-o știu la voi,
C-aș face totul pentru asta.

LACHES

Și ce te-mpiedică s-o faci?
Ori ea și învinuie bărbatul?

PHIDIPPUS

Nici pomenească; stăruind,
Ba chiar silind-o să se-ntoarcă, mi s-a jurat pe zeii veșnici,
Că ea, în lipsa lui, pe Pollux! nu poate viețui la voi.
Avem cusururi fiecare; eu sînt o fire slabă, nu pot
Să-i stau copilei împotrivă.

LACHES

Auzi, Sostrata?

SOSTRATA

Vai, vai mie!

LACHES

(către Phidippus)

E hotărîtă?

PHIDIPPUS

Da, se pare. Nu ai nimic să-mi mai vorbești?
Ar trebui, făr' de zăbavă, să plec în piață.

LACHES

Merg cu tine.

SCENA III

SOSTRATA

Ah, e nedrept să fim cu toate văzute rău de soții noștri,
Pentru că unele neveste azvîrle umbre peste noi!
Așa, bărbatu-meu, pe Pollux! mă-nvinuie fără temei.
Și-mi vine greu să mă dezvinui cînd toată lumea crede-a ști
Că toate soacrele-s haine; dar nu și eu; ba m-am uitat
Ca la copilul meu la noră; și nu-nțeleg de ce nu-i plac.
Dar, fie ce va fi, pe Pollux! aștept să vină fiul meu.

(Iese.)

ACTUL AL TREILEA

SCENA I

PAMPHILUS, PARMENO

PAMPHILUS

(venind din port împreună cu Parmeno)

Nu cred să fie om pe lume de Amor prigonit mai aprig
Ca mine. Vai, nefericitul! Pentru ce viață m-am jertfit!
Și pentru ce doream atîta să vin mai repede acasă!
Mai bine-mi săvîrșeam viața pe ficunde,-n lumea-largă,
Decît, zorind aici, să aflu că totul merge-atît de prost!
Că dacă-n umbră ne pindește, ca să ne ia de gît, necazul,
Atîta timp cît nu-l cunoaștem, răgazu-l socotim cîștig.

PARMENO

Numai așa găsi-vei calea să scapi de chinuri mai degrabă.
De nu veneai acum, Pamphilus, mai mare vrajbă se stîrnea.
Dar ai venit, și ai putința să le ogoi pe amîndouă.
Vezi cum stă treaba, le stingi ura și le ajuți să se împace.
Tu, mare lucru ți le-nchipui, și pricinile lor sînt fleacuri.

PAMPHILUS

Tu vrei să mă-mbunezi? Dar cine-i ca mine de nefericit?
Pîn-a o lua-n căsătorie, iubeam cu mare drag pe alta;
Dar nu m-am vitejit o clipă să nu urmez porunca tatii;
Și dacă am tăcut, nu-nseamnă că mi-a fost mică suferința;

Mi-am liberat sărmanul suflet și spre soție m-am întors,
Cînd, vine-o pricină ca asta, să mă despartă și de ea.
Și dacă mama poartă vina, și dacă-o poartă Philumena,
Cînd am să aflu, ce-mi rămîne să fiu deplin nefericit?
Că dragostea de fiu îmi cere să-ngădui nedreptatea mamei;
Și sînt dator față de-o soață cu inima-ngăduitoare
Să nu-i dezvălui niciodată ce nedreptate i-am adus.
Dar bănui, Parmeno, că-i vorba de nu știu ce isprăvi grozave,
Și mare bănui că li-i vrajba de nu s-a stins de-atîta vreme.

PARMENO

Ba nicidecum, e-un fleac, pe Hercle! Și dacă vrei să știi, nu vrajba
Cea mai grozavă e urmarea ocării celei mai grozave;
Se-ntîmplă-adesori ca unul să nu se supere cînd altul,
Supărăcios din fire,-ajunge din te miri ce să-l dușmănească.
Nu tot așa, din niște fleacuri, se supără-ntre ei copiii?
Și știi de ce? Pentru că nu e destulă minte-n capul lor.
Femeile, ca și copiii, sînt ușuratice la minte;
Pesemne-o vorbă, numai una, a dus la sfada dintre ele.

PAMPHILUS

Dă veste c-am sosit acasă.

PARMENO

(întorcîndu-se spre casa lui Phidippus)

Ah, ce se-ntîmplă-acolo?

PAMPHILUS

Taci.
S-aude larmă,-alergătură în toate părțile.

PARMENO

Mă dau
Niţel de uşă mai aproape. Ai auzit?

PAMPHILUS

Nu mai vorbi.
Pe zei! Am auzit un strigăt.

PARMENO

Vorbeşti, şi mie nu-mi dai voie.

MYRRHINA
(din casă)

O, taci, te rog, copilă dragă!

PAMPHILUS

E glasul mamei Philumenei;
Ah, sînt pierdut!

PARMENO

De ce?

PAMPHILUS

Vai mie!

PARMENO

De ce?

PAMPHILUS

Tu, Parmeno, ascunzi,
Văd bine,-o groaznică năpastă.

PARMENO

Se spune că soția ta
S-ar zbuciuma de niște spaime; dar nu știu dac-așa-i, ori nu.

PAMPHILUS

Și mi-ai tăcut?

PARMENO

Pe toate-odată n-aș fi putut să ți le-nșir.

PAMPHILUS

Ce boală-i asta?

PARMENO

Nu știu.

PAMPHILUS

Nimeni nu i-a adus un medic?

PARMENO

Nu știu.

PAMPHILUS

De ce pierd vremea și nu intru să văd, să știu ce s-a-ntîmplat?
Ah, Philumena mea, în ce fel mi-e oare dat să te găsesc?
Dacă te paște vreun pericol, mă jur să pier cu tine-odată!

(Intră în casa lui Phidippus.)

PARMENO

Nu-i nici o trebuință pe dată să-l urmez,
Că nu sîntem nici unul binevăzuți pe-aici;
Ieri n-au vrut s-o primească nici pe Sostrata-n casă.

Dacă din întîmplare i se-nrăiește boala
— Și n-aș dori, de dragul sărmanului stăpîn —
Ar și zvoni că sclavul Sostratei a venit
Cu farmece la dînșii, ca să doboare-ntreaga
Familie, de vreme ce boala s-a-nrăit;
Mi-ar bănui stăpîna și ea m-ar ciomăgi.

SCENA II

SOSTRATA, PARMENO, PAMPHILUS

SOSTRATA

(ieșind din casă)

De multă vreme-aud alături o zarvă nemaiauzită;
Mă tem de boala Philumenei să nu se-ntarte și-nrăiască;
Bun Esculap[1] și bună zee a Sănătății — ocrotiți-o!
Mă duc la dînsa.

PARMENO

(oprind-o)

Hei, Sostrata!

SOSTRATA

Ce?

PARMENO

Te vor ține iar la ușă.

---

[1] Zeul medicinei. Zeița Sănătății — Hygiea — era fiica (sau, după altă versiune, soția) sa.

SOSTRATA

Ah, tu ești, Parmeno? Vai mie, ce să mă fac, nefericita?
Să nu mă duc s-o văd pe soața fiului meu, cînd e bolnavă?

PARMENO

„Să nu te duci s-o vezi"? Pe nimeni n-ai să trimiți la ea, s-o vadă!
Iubim pe cel ce ne urăște și îndoită ni-i prostia:
Că noi în van îi ducem grija și că necazuri el ne-aduce.
Și apoi fiul tău se află, de cum sosit-a, lîngă ea.

SOSTRATA

Cum, cè spui? A venit Pamphilus?

PARMENO

Întocmai.

SOSTRATA

Slavă vouă zei!
Ah, vorba asta-mi dă iar viața și toate grijile-mi alungă.

PARMENO

Îți spun temeiul ce mă face să nu te las în casa lor:
Eu cred că-ndată ce durerea se domolește-n Philumena,
Chiar ea, de nimeni îmboldită, întreaga pricină-i va spune,
De cînd a prins să se-înfiripe zîzania ce vă desparte.
Dar, iată-l, a ieșit Pamphilus. E abătut!

SOSTRATA

O, fiul meu!

PAMPHILUS

Salut, o, mamă!

SOSTRATA

Cît mă bucur că te-ai întors! Și Philumena
Se simte bine?

PAMPHILUS

Da, mai bine.

SOSTRATA

Ah, să-i dea zeii sănătate!
Atunci, de ce plîngi? Pentru ce ești atît de trist?

PAMPHILUS

Nu, n-am nimic.

SOSTRATA

Ce larmă-a fost alături? Spune. Ori s-a simțit cumva mai rău?

PAMPHILUS

Mai rău.

SOSTRATA

Ce boală?

PAMPHILUS

Fierbințeală.

SOSTRATA

Cum, zi de zi?

PAMPHILUS

Așa mi-au spus.
Ci du-te acasă, mamă dragă; te prind și eu din urmă.

SOSTRATA

Fie.

(Intră în casă.)

PAMPHILUS
(către Parmeno)

Tu-n calea sclavilor dă fuga; ajută-le la greutăți.

PARMENO

Dar ce? Ei nu știu singuri calea spre casa noastră?

PAMPHILUS

Zăbovești?

(Parmeno iese.)

SCENA III

PAMPHILUS

Nu mă pricep să fac intrarea cum se cuvine-n subiect,
Nici meșteșug nu am la vorbă ca să-mi arăt deplin uimirea
De ce-am putut vedea cu ochii și cu urechile s-aud,
Că nici n-am nimerit aproape să ies pe ușă, răvășit.
În grabă intru adineauri și-nspăimîntat, că mi-o găsesc
De-o altă boală doborîtă pe Philumena, cînd, vai mie!
Aud cum slujnicele casei un singur strigăt: „A venit!"
Slobod pe dată, bucuroase că m-am întors cu sănătate;

Și tot atunci, dintr-o ochire, le văd cum schimbă fețe-fețe,
Pentru că soarta m-adusese cam pe nepusă masă-aici.
În mare grabă-ncearcă una să dea de veste c-am sosit,
Dar eu, arzînd să-mi văd soția, mă țin ca umbra după ea.
Și, vai, cum intru,-mi și dau seama ce fel de boală-o chinuiește;
Peste putință-a fost, pesemne, să se prefacă-ntr-o clipită,
Ori cu alt glas, decît cu glasul ce-l mai avea, să mi se vaite.
Văzînd-o, strig: „Nedemnă faptă!" — mă-ntorc și plec, cu ochii-n lacrimi,
Și zdruncinat de-ngrozitoarea, nerușinata faptă-a ei.
Mă prinde maică-sa: pusesem pe prag piciorul; se aruncă,
Bocindu-se,-n genunchi, sărmana, că-mi face milă. Dreaptă-i vorba:
După cum cere-mprejurarea, noi sîntem mîndri sau umili.
Cu tulburare-n glas, bătrîna întîi așa îmi cuvîntează:
„Pamphilus, dragul meu, aceasta-i pricina că te-a părăsit:
A siluit-o înainte de măritiș un ticălos.
Și a venit la noi să nască, de tine-ascunsă și de lume."
Doar amintindu-mi cuvîntarea-i, și hohote de plîns mă-neacă.
„Adus de soartă-aici, îmi zice, noi te rugăm, pe Sfînta Soartă,
Dac-avem dreptul și ne-ngădui, ca mai ales prin voia ta
Nefericirea-i să rămînă în ochii lumii tăinuită.
Dacă s-a-ntors cîndva spre tine cu suflet iubitor, Pamphilus,
Fă-i și tu ei atîta bine, te roagă mult, și n-ai ce pierde.
Ci de-o primești sau nu acasă, la tine-i voia, fă cum vrei;
Tu singur știi că, deși mamă, ea n-a rămas cu tine grea,
De vreme ce-mpărțit-ați patul după vreo două luni, îmi pare,
Și, iată,-acuma-i luna-a șaptea de cînd ai luat-o de nevastă.
Cunoști mai bine toate astea. Acum, de s-ar putea, Pamphilus,
Aș vrea și-ncerc să nască fără să știe tatăl ei și lumea;
Și dacă nu e cu putință, spun c-a născut mai înainte
De vremea sorocită; nimeni n-are să bănuie nimic,
Ci se va lua de bun ce pare adevărat: că-i pruncul tău.
În stradă-o să-l lăsăm, și astfel de toate chinurile scapi,
Și scapi de chinul necinstirii făptura ei nevinovată."

I-am dat cuvîntul, și-l voi ține cu orice preț, sînt hotărît.
Dar cred că nici nu-ncepe vorba s-o mai primesc vreodată-
acasă,
Cu toate că mi-o simt aproape, cu toată dragostea ce-i port.
Și plîng, gîndindu-mă la viața însingurată ce m-așteaptă.
O, Fericire! Niciodată pe totdeauna nu te dărui!
Dar nu-s la prima încercare: i-am mai găsit dezamăgirii
În judecata-mi vindecare; și-acum, la fel, am să-i găsesc.
Ah, vine Parmeno cu sclavii; și tocmai el nu vreau să fie
De față la ispravă; i-am spus doar lui, e drept,
Că nu mi-am luat mireasa de la-nceput în brațe;
Mă tem că, auzind-o cum țipă, își dă seama
De ceea ce se-ntîmplă; cuminte-i să-l trimit
Cît mai departe, pînă ce naște Philumena.

SCENA IV

PARMENO, SOSIA, PAMPHILUS

PARMENO

(continuînd cu Sosia o discuție începută dinainte de a intra în scenă)

A fost chinuitoare, spuneai, călătoria?

SOSIA

Nici nu se poate spune, pe legea mea, în vorbe
Cît suferi și te chinui călătorind pe mare.

PARMENO

Așa?

SOSIA

O, fericitul de tine, habar n-ai
Ce-i răul, cîtă vreme n-ai străbătut o mare!

Trec peste alte rele, fă numai socoteala:
Treizeci de zile-ntr-una, de nu mai mult, pe navă,
Din clipă-n clipă, bietul, mi-am așteptat pieirea;
Atîta de vrăjmașă a fost cu noi furtuna.

PARMENO

Cumplit.

SOSIA

Te cred. Mai bine-mi iau cîmpii, dar pe mare
Eu nu m-aș mai întoarce, de-ar fi să mă întorc.

PARMENO

O pricină mai mică ți-ar fi ajuns, pe vremuri,
Să faci tot ce amenințî să faci acuma, Sosia.
Dar iată-l pe Pamphilus la ușă.

(Către Sosia și ceilalți sclavi.)

Voi, intrați;
Eu îl întreb ce altă poruncă vrea să-mi dea.

(Către Pamphilus.)

Ești tot aici, stăpîne?

PAMPHILUS

Te așteptam.

PARMENO

Ascult.

PAMPHILUS

Alergi pînă-n orașul de sus.

PARMENO

Cum? Cine?

PAMPHILUS

Tu.

PARMENO

Pînă-n... De ce?

PAMPHILUS

Să-l cauți, vreau pe Callidemides,
Un prieten din Micona ce m-a-nsoțit pe navă.

PARMENO

Vai! A jurat pesemne că dacă vine-acasă
Întreg, mă fugărește pîn-oi crăpa de tot!

PAMPHILUS

Ce mai aștepți?

PARMENO

Și ce-i spun? Îl caut doar, și-atîta?

PAMPHILUS

Îi spui că nu am vreme să mă-ntîlnesc cu el,
Așa cum hotărîsem; să nu m-aștepte. Zboară!

PARMENO

Dar nu știu cum arată.

PAMPHILUS

Ascultă, ca să știi:
Mătăhălos și rumen, cîrlionțat, burtos,
Cu ochii verzi, obrazul de mort.

PARMENO

(aparte)

Trăsni-l-ar zeii!

(Tare.)

Şi dacă nu-i acolo? Aştept pînă diseară?

PAMPHILUS

Aştepţi. Grăbeşte pasul!

PARMENO

Nu pot; sînt obosit.

(Iese.)

PAMPHILUS

S-a dus. Ce se cuvine să fac? Habar nu am
În ce fel să acopăr, cum m-a rugat Myrrhina,
Isprava fetei sale; din milă pentru mamă.
Fac tot ce pot, dar numai după ce-mi împlinesc
Fiiasca datorie; las dragostea la urmă.
Vai, vai de mine! Iată-i pe Phidippus şi tata.
Spre mine vin. Şi nu ştiu nici lor ce să le spun.

(Se trage deoparte.)

SCENA V

LACHES, PHIDIPPUS, PAMPHILUS

LACHES

(către Phidippus)

Nu îmi spuneai că ea-l aşteaptă numai pe fiul meu?

PHIDIPPUS

Ba da.

LACHES

Cică s-a-ntors; să vină-acasă.

PAMPHILUS

(aparte)

Ah, dacă tatii i-aș găsi
O pricină, să n-o primească!

LACHES

Pe cine-aud vorbind acolo?

PAMPHILUS

(aparte)

Sînt hotărît și nu mi-e teamă să merg pe calea mea-nainte.

PHIDIPPUS

E chiar acela despre care vorbeam.

PAMPHILUS

Salut, părinte drag!

LACHES

Salut, băiatul meu!

PHIDIPPUS

Mă bucur nespus, că te-ai întors, Pamphilus,
Dar bucuria cea mai mare-i că-ntreg și teafăr vii.

PAMPHILUS

O, cred!

LACHES

Acuma ai sosit?

PAMPHILUS

De-o clipă.

LACHES

Și Phania, vărul nostru? Spune,
Ce ne-a lăsat?

PAMPHILUS

Pe Hercle! Omul a dus o viață de plăceri,
Cît a trăit; și cei ca dînsul nu-și fericesc moștenitorii,
Dar lasă-n urma lor o faimă: A dus-o bine, cît a dus-o[1].

LACHES

Și n-ai adus nimic, băiete, decît un biet cuvînt de duh?

PAMPHILUS

Tot ce-a putut lăsa, e-al nostru.

LACHES

Ba ne-a lăsat o grea durere;
Că-l vrem și-acuma viu și teafăr.

PHIDIPPUS

Poți fără teamă să-i urezi,
Că tot nu-nvie; și-apoi, lasă, din două rele știu ce-alegi.

[1] Expresie proverbială *(Vixit, dum vixit, bene)*.

LACHES

Ieri, omul ăsta ne-a luat-o pe Philumena.

(Încet, către Phidippus, trăgîndu-i un ghiont.)

Zi c-ai luat-o.

PHIDIPPUS

(încet, către Laches)

Să nu mă-mpungi.

(Tare.)

Așa-i, am luat-o.

LACHES

Dar ne-o aduce.

PHIDIPPUS

Se-nțelege.

PAMPHILUS

Știu tot ce-a fost, cu de-amănuntul; cum am sosit, am și aflat.

LACHES

Trăsni-i-ar zeii pe limbuții ce se fălesc cu-astfel de veștil

PAMPHILUS

Eu, unul, din ce știu, nu merit nici cea mai mică-nvinuire
Din partea voastră; pot, cu mîna pe inimă, să spun aici
C-am fost și bun, și de credință, și drăgăstos față de ea;
Mi-ar place, însă, toate astea să le auzi din gura ei;
E cea mai potrivită cale să afli cine-s, cum mi-e firea,
Și cred că ea-mi va da dreptate, deși-i nedreaptă azi cu mine.

Nu eu port vina despărțirii, sînt martori zeii făr' de moarte.
Dar dacă-i pare lucru josnic să se supună mamei mele,
Ori s-o îngăduie cum este, cu toate moșturile ei,
Și cum eu nu știu altă cale de-apropiere și-mpăcare,
Va fi nevoie să mă lepăd de mama sau de Philumena.
Ci dragostea fiiască-mi cere să trec de partea mamei mele.

LACHES

Pamphilus, fără supărare am ascultat cuvîntul tău,
Băgînd de seamă că treci totul măicuței tale cu vederea;
Dar nu e drept ca, din mînie, să te arăți nedrept, Pamphillus.

PAMPHILUS

Cum oare din mînie să fiu nedrept cu ea,
Cînd s-a purtat cu mine cum nici nu m-așteptam,
Și mi-a-mplinit dorința de fiecare dată?
Mi-e dragă, și o laud, și după ea tînjesc,
Pentru că știu ce gînduri alese mi-a purtat,
Și îi doresc fierbinte să își petreacă viața
Cu un bărbat mai vrednic, mai fericit ca mine,
De vreme ce ursita a vrut să ne despartă.

PHIDIPPUS

Stă-n mîna ta-mpăcarea.

LACHES

Dacă ai minte... Cere-i
Să vină-acasă.

PAMPHILUS

Nu e o glumă, dragă tată;
Vreau să mi-o-nalț pe mama.

(Se îndepărtează.)

LACHES

Și unde pleci? Rămii!
Stai! Unde pleci, Pamphilus?

PHIDIPPUS

Phii, ce-ncăpățînare!

LACHES

Nu ți-am spus eu, bătrîne, că se va mînia?
De-aceea tot cerusem să ne trimiți copila.

PHIDIPPUS

Nu-l bănuiam atîta de neclintit și aspru.
Ori socotește, poate, că am să-l rog prea mult?
De vrea să-și ieie-acasă nevasta, să poftească;
De nu, s-aducă zestrea, și s-auzim de bine!

LACHES

Te iată și pe tine la fel de mînios.

PHIDIPPUS

(către Pamphilus, ca și cum ar fi de față)

Tu ne-ai venit acasă întărîtat, Pamphilus!

LACHES

Mînie trecătoare, deși mînie dreaptă.

PHIDIPPUS

Pe cîțiva bani netrebnici ce v-au picat în mînă
Vă grozăviți atîta!

LACHES

Acum te certi cu mine?

PHIDIPPUS

Să se gîndească bine și să-mi trimită veste,
Cît mai degrabă, astăzi, de-o ia sau n-o mai ia;
Că dacă face mofturi, îi caut alt bărbat.

(Pleacă.)

LACHES

(încercînd să-l oprească)

Stai, Phidippus, o vorbă!

(Phidippus iese.)

S-a dus. Ce pot să-i fac?
Măcar să se-nțeleagă ei între ei, cum știu;
Că nu vor să m-asculte, nici fiul meu, nici cuscrul,
Ba mă și iau la vale! Mă duc peste nevastă,
Că de la ea se trage încurcătura asta,
Și toată neagra fiere din mine-o vărs pe ea.

(Intră în casă.)

ACTUL AL PATRULEA

SCENA I

MYRRHINA, apoi PHIDIPPUS

MYRRHINA

Ce fac? Pe unde mi-i scăparea? Ce-i spun lui Phidippus,
sărmana?
Urechea lui a prins, pesemne, scînceala noului născut,
C-a dat, așa, deodată buzna, întunecat, la fiica lui.
Dacă descoperă și-ntreabă de ce i-am tăinuit isprava,
Pe Pollux! nu știu ce să-i spun.
Dar se deschide ușa: vine la mine-acuma; sînt pierdută!

PHIDIPPUS

(ieșind din casă, aparte)

Nevastă-mea, văzînd că intru la fiică-sa, degrabă-a șters-o.
Dar iat-o!

(Tare.)

Eh, ce spui, Myrrhina? Ție-ți vorbesc.

MYRRHINA

Mie, bărbate?

PHIDIPPUS

Bărbat? Bărbatul tău aievea sau măcar om să socotești?
Ci de-ar fi fost așa, femeie, n-aș fi ajuns acum bătaia
De joc a uneltirii tale.

MYRRHINA

Ce uneltire?

PHIDIPPUS

N-a născut
Copila noastră? Taci? Al cui e?

MYRRHINA

Un tată, vai, să-ntrebe asta?
Al cui, mă rog, să fie pruncul, de nu-i al soțului copilei?

PHIDIPPUS

Da, știu, un tată nu se cade să creadă altceva; dar vreau
Să știi de ce cu-atîta grijă această naștere-ai ascuns-o,
Cu-atît mai mult cu cît la vreme și după lege a născut.
Ai sufletul atît de negru că vrei să piară copilașul[1],
Care-ar putea spori temeiul prieteniei dintre noi,
Decît să vezi ce te-nciudează: pe fiică-ta la soțul ei!
Și îi puneam în spate vina pe care drept e s-o porți tu.

MYRRHINA

Ah, sînt de plîns!

PHIDIPPUS

Să știi c-așa e! Dar îmi aduc aminte-acuma
Ce vorbe-ai șuierat pe vremea cînd ginere mi l-am luat;

[1] Phidippus intuiește intenția soției sale, exprimată prin gura lui Pamphilus în actul precedent, scena III (p. 150, v. 32), de a „lăsa" copilul în stradă, la voia întîmplării.

Spunea-i, de față, că nu-ngădui s-o vezi alături de-un soț
Care iubește-o curtezană și doarme noaptea-n altă parte.

MYRRHINA

(aparte)

Îl las să creadă-așa, mai bine, decît să bănuie-adevărul.

PHIDIPPUS

Eu, dinaintea ta, Myrrhina, știam că are o iubită;
Dar asta nu i-am socotit-o, la anii-i tineri, drept o vină;
E-n firea omului. Și vine o vreme cînd te schimbi de-a bine.
Doar tu rămîi mereu aceeași și vrei mereu, cu-nverșunare,
Să-ți depărtezi de soț odrasla și să desfaci ce-am făcut eu.
N-am cea mai mică îndoială că asta-i ținta vieții tale.

MYRRHINA

Crezi despre mine, ce-i sînt mamă, că sînt atît de-nverșunată
Încît să cred nepotrivită căsătoria fetei noastre?

PHIDIPPUS

Dar ești în stare tu să judeci, ori știi ce ni se potrivește?
Ai auzit pe nu știu cine că l-a văzut ieșind, pesemne,
Sau pătrunzînd la curtezană. Și ce-i cu asta? De-a făcut-o
Arareori și cu fereală, nu-i omenește să-nchizi ochii,
Ci nu, zbătîndu-te să afli, asupra noastră să-l stîrnești?
Dacă s-ar rupe mult prea lesne de-o legătură-atît de veche,
Eu nu mi-aș face o părere prea bună despre el, ca om
Sau ca bărbat al fetei mele.

MYRRHINA

Destul cu el și cu purtarea-mi
Urîtă ție. Du-te-acuma și-ntreabă-l, între patru ochi,

De-și i-a-ndărăt sau nu soția; și dacă zice da, i-om da-o;
Dar dacă zice nu, înseamnă că știu să-mi înțeleg copila.

PHIDIPPUS

Chiar dacă zice nu, Myrrhina, și nu te-nșeală bănuiala,
Eu sînt acela care judec și hotărăsc ce-i de făcut.
Vezi ce mă scoate din sărite: că vrei să faci de capul rău;
Ia bine seama: nu-ți îngădui să scoți din casa mea copilul[1]!

(Aparte.)

Dar sînt un prost de-i cer nevestii să se supună vrerii mele.
Dau slujitorilor poruncă să nu mi-l lase scos din casă.

(Intră în casă.)

MYRRHINA

Nu se mai află alta-n lume ca mine de nefericită;
Căci dacă prinde el de veste și vrea să știe adevărul,
Scăpare n-am, după mînia ce l-a cuprins dintr-un nimic;
Și nu știu cum e cu putință să i se schimbe hotărîrea.
După atîtea mari necazuri îmi vine altul și mai mare,
Dacă va fi să cresc copilul al cărui tată nu-l cunoaștem;
Căci siluită pe-ntuneric a fost copila — n-a putut
Mișelului să-i vadă chipul și nici măcar să-i șterpelească
Vreun lucrușor, ceva, prin care să-l recunoască mai tîrziu;
Tot el, plecînd, i-a smuls inelul sărmanei fete de pe deget;
Mă tem că nici Pamphilus n-are să-și țină gura, cum i-am spus,
Văzînd că noi păstrăm în casă copil străin, ca fiu al lui.

(Iese.)

---

[1] În legătură cu intenția Myrrhinei, intuită de Phidippus, de a „lăsa" copilul în stradă.

SCENA II

SOSTRATA, PAMPHILUS, apoi LACHES[1]

SOSTRATA

Văd bine, fiule, pe mine mă bănui că ți-am alungat
De-aici, cu firea mea, soția — degeaba-ncerci să te prefaci;
Dar să mă bată zeii veșnici și să-ți pierd dragostea de fiu,
De-am făptuit ceva cu voie sau dacă merit ura ei!
Știam că mă iubești Pamphilus, și azi îmi dovedești iubirea;
Căci taică-tău mi-a spus, în casă, cum, pentru mine, ți-ai jertfit
Nevasta însăși; vreau, de-aceea, să-ți dau și eu dovada mea,
Astfel ca dragostea-ți fiiască să-și afle-n mine răsplătirea.
E bine, cred, și pentru tine, și pentru numele meu bun,
Să plec, cu taică-tău, la țară — sînt hotărîtă, dragul meu;
Și dacă nu-mi mai vede ochii, nimic s-o-mpiedice nu poate
Pe Philumena să se-ntoarcă.

PAMPHILUS

Ce hotărîre-i asta, mamă?
Te lași de-o capie-alungată și pleci să locuiești la țară?
Nu vreau și nu-ți îngădui, mamă, căci gura lumii va scorni
Că pleci de răul meu la țară, și nu din bună voia ta.
Pe urmă, nu vreau, pentru mine, de rubedenii să te lepezi,
Nici de prietenele tale și zilele de sărbătoare[2].

---

[1] Prezența lui Laches în această scenă, indicată de unele manuscrise, este acceptată de editori întrucît astfel i se oferă bătrînului posibilitatea de a asculta, fără să fie văzut, discuția dintre Sostrata și fiul său. El nu va interveni decît în scena următoare.

[2] E vorba, fie de sărbătorile religioase, în general, de la care, în Atena, femeile nu erau excluse, fie de sărbătorile celebrate îndeosebi de femei, ca *Thesmoforiile*, instituite în cinstea zeiței agriculturii și a roadelor pămîntului, Demeter (Ceres).

SOSTRATA

Acum, pe Pollux! toate astea nu-mi mai aduc nici o plăcere;
M-au bucurat destul pe vremuri, cînd eram tînără; sătulă
Sînt de petreceri; azi un lucru îmi mai doresc: să nu-i încurc
Defel, cît mai trăiesc, pe alții, ca să aștepte moartea mea.
Sînt asuprită-aici, văd bine, și pe nedrept; să plec e vremea.
Aceasta-i calea cea mai bună să-nlătur pricinile toate,
Să scap de orice bănuială și placul unora să-l fac.
Ci lasă-mă să fug de bîrfa și mojicia femeiască.

PAMPHILUS

Cu toate-aș fi împăcat; mă-nțeapă un singur spin: că am o mamă
Ca tine, mamă, și-o nevastă ca ea!

SOSTRATA

Dar bine, dragul meu,
Nu știi să-l iei pe fiecare cu neajunsurile sale?
Și dacă vă-mpăcați în toate, și tu, și ea, și-i dau crezare,
Atunci, copile,-ascultă-mi ruga, și ia-ți-o îndărăt.

PAMPHILUS

Vai mie!

SOSTRATA

Și mie; că și eu mă chinui și gem, ca tine, fiul meu!

SCENA III

LACHES, SOSTRATA, PAMPHILUS

LACHES

(care pînă acum a stat deoparte[1])

Am ascultat, soție scumpă, tot ce-ai vorbit cu fiul nostru.
Un înțelept își pleacă vrerea de cîte ori nevoia cere,
Și caută să facă astăzi ce s-ar putea lăsa pe mîine.

SOSTRATA

Vrea sorta[2]...

LACHES

Ne mutăm la țară; și-acolo ne-mpăcăm noi doi.

SOSTRATA

Pe zei! nădăjduiesc.

LACHES

Adună ce lucruri vrei să duci cu tine.
Am zis.

SOSTRATA

Dau ascultare poruncii tale.
(Iese.)

PAMPHILUS

Tată.

---

[1] Vezi nota 1 de la p. 165.
[2] Sens nesigur.

LACHES

Ce-i, fiule?

PAMPHILUS

Să plece mama de-acasă? Nicidecum!

LACHES

De ce?

PAMPHILUS

Pentru că nu știu ce voi face cu Philumena.

LACHES

Cum? Ce vrei
Să faci, decît s-o iei acasă?

PAMPHILUS

(aparte)

Doresc și eu nespus; dar nu
Nesocotindu-mi hotărîrea; voi stărui, dar cu măsură.

(Tare.)

Și dacă-i cer să vină-acasă, crezi că mai bine-or să se-mpace?[1]

LACHES

Mai știi? Dar nu-ți mai bate capul cu ce va fi, cînd va pleca
De-aici Sostrata; vîrsta noastră stîrnește silă tinereții;
E drept să părăsească locul; noi, dragul meu, sfîrșim întocmai
Cum zice în povestea *Bătrînul și bătrîna*[2].
Da'l văd pe Phidippus la vreme ieșind pe ușă; să-i vorbim.

[1] Text și sens nesigur.

[2] Poveste neidentificată de editori, care se mărginesc doar să presupună că citatul din text i-ar reproduce titlul.

SCENA IV

PHIDIPPUS, LACHES, PAMPHILUS

PHIDIPPUS

(iese, vorbind, la început, spre interiorul casei sale)

Pe tine, Philumena, sînt foc de supărare;
Ai făptuit, pe Hercle! cea mai urîtă faptă;
Dar tu, măcar, vei spune că maică-ta te-a-mpins;
Ea n-are ce să spună.

LACHES

Mă bucur că te văd,
O, Phidippus, și tocmai la timp!

PHIDIPPUS

Ce s-a-ntîmplat?

PAMPHILUS

(aparte)

Ce le-aș putea răspunde? Cum să dezvălui taina?[1]

LACHES

Dă veste Philumenei că soacra ei se mută
La țară, și că poate să vină-acasă.

PHIDIPPUS

Ah!
Dar n-a avut Sostrata nici cel mai mic amestec.
Tot răul ni se trage de la nevasta mea...

[1] După unii editori, această replică ar fi fost rostită tot de Phidippus.

PAMPHILUS

(aparte)

Ei, au schimbat povestea!

PHIDIPPUS

Ea poartă vina, Laches.

PAMPHILUS

(aparte)

Cum tot n-o iau, să poarte cine poftește vina.

PHIDIPPUS

Eu aș dori, Pamphilus, de s-ar putea, nici vorbă,
Ca înrudirea noastră să țină-o veșnicie;
Dar dacă tu în alt fel ai hotărît, primește
Măcar copilul.

PAMPHILUS

(aparte)

Știe că a născut, sînt mort!

LACHES

Copilul, zici? Copilul?

PHIDIPPUS

Avem un nepoțel;
De-aceea-a fost luată din casa noastră fata,
Dar pînă adineauri eu n-am știut nimic.

LACHES

Îmi dai o veste mare, pe Hercle! și mă bucur
Pentru nepot și soră. Dar ce fel de femeie
Ai luat tu de nevastă, și cum se poartă àstfel?
Să ne ascundă vestea atîta timp! Nu știu
Să spun, pe cît îmi pare purtarea-i de urîtă.

PHIDIPPUS

Nu-i osîndești purtarea mai mult ca mine, Laches.

PAMPHILUS

(aparte)

Stăteam la îndoială, dar nu mai stau o clipă;
Să îmi aducă mie copilul nu știu cui!

LACHES

Nu mai e timp, Pamphilus, de-atîta chibzuială.

PAMPHILUS

(aparte)

Vai, sînt pierdut!

LACHES

Din suflet dorisem ziua-n care
Un țînc, născut prin tine, are să-ți spună „tată";
Și iat-o; mulțămită dau zeilor!

PAMPHILUS

(aparte)

Sînt mort!

LACHES

Primește-ți, hai, nevasta, și nu mai sta pe gînduri.

PAMPHILUS

De-ar fi dorit să aibă copii cu mine, tată,
Şi de-ar fi vrut să-mi fie navastă, bănuiesc
Că nu făcea o taină din ceea ce-a făcut.
Şi dacă ea mă ţine de inima-i departe
(Nu cred să ne-nţelegem cu-atît mai mult acuma),
Eu pentru ce-aş primi-o?

LACHES

Ca tînără nevastă,
A ascultat de mamă; e lucru de mirare?
Găsi-vei tu pe lume o singură femeie
Scutită de greşeală? Bărbaţii nu greşesc?

PHIDIPPUS

Voi hotărîţi acuma cum vreţi: o alungaţi
Sau o primiţi acasă. Cît despre ce va face
Nevastă-mea, atîrnă numai de ea; din parte-mi
N-o să aveţi necazuri, oricum veţi hotărî.
Ce facem, doar, cu pruncul?

LACHES

Hazlie întrebare!
Orice va fi să fie lui taică-su i-l daţi;
E-al nostru şi-l vom creşte.

PAMPHILUS
(încet)

Prunc părăsit de tată,
Să cresc eu?

LACHES

(care a auzit ultimele cuvinte)

Aud bine, Pamphilus? Să nu-l creştem?
Să-l azvîrlim în stradă? Ce nebunie-i asta?
E prea din cale-afară şi nu mai pot să tac.
Mă-mpingi să spun, de faţă cu el, ce n-aş fi vrut.
Tu crezi că nu-mi dau seama de lăcrimarea ta?
Ori nu văd cît de crîncen e zbuciumul din tine?
La început, ştii bine, ai ticluit că tu
Nu ţi-ai primi soţia din dragoste fiiască,
Dar maică-ta e gata să plece ea din casă;
Acum răsari deodată cu-o nouă ticluială:
Că într-ascuns de tine s-ar fi născut copilul.
Te-nşeli dacă-ţi închipui că nu-ţi citesc în suflet.
Ca să primeşti mireasa ce ţi-o doream, cît timp
Lăsatu-te-am în patul acelei curtezane!
Ba ţi-am întins şi banii ca să petreci cu ea!
Am tras mereu de tine să te însori, spunîndu-ţi
Că-i vremea; şi-ai făcut-o numai de gura mea.
Te-ai însurat, plecîndu-ţi la sfatul meu urechea,
Da-n inimă şi astăzi pe curtezană-o porţi;
Şi asta-i o jignire pentru soţia ta;
Şi văd cum iar aluneci în viaţa dinainte.

PAMPHILUS

Eu, tată?

LACHES

Tu, Pamphilus; şi rău e ce faci tu.
Scornesti viclene pricini să scapi de Philumena,
Ca să trăieşti cu tîrfa tihnit şi fără martori;

Și te-a simțit nevasta, altminteri pentru ce
Să fi plecat de-acasă?

PHIDIPPUS

Așa e; a ghicit.

PAMPHILUS

Pot să mă jur că nu e adevărat.

LACHES

Atunci,
Primește-o, sau ne spune de ce n-o mai primești.

PAMPHILUS

Nu, încă nu e vremea.

LACHES

Măcar primește pruncul;
El n-a greșit; de mamă, vorbim cu alt prilej.

PAMPHILUS

(aparte)

Sînt ca un om pe moarte, și nu știu ce să fac;
Și tata nu mă lasă nici măcar să răsuflu.
O șterg de-aici, că nu am nimic de cîștigat;
Și nu cresc ei copilul fără-nvoirea mea,
Cînd soacră-mea-i alături de mine pîn' la capăt.

(Pleacă.)

LACHES

Ce, ai plecat? Și fără să spui că te-nvoiești?

(Către Phidippus.)

Îl crezi întreg la minte pe fiu-meu? Dar lasă-l;
Dă-mi mie copilașul; am să-l cresc eu.

PHIDIPPUS

Prea bine.
Myrrhină-i ca bolnavă, și-acuma-i dau dreptate;
Femeile-s ciudoase; nu-ngăduie de-alde-astea.
De-aici mînia-i vine; mi-a povestit ea însăși,
Dar m-am ferit în fața băiatului să spun;
Dintîi, n-am dat crezare; dar limpede-i acuma;
Se vede că din suflet urăște-nsurătoarea.

LACHES

Și ce se poate face? Îmi dai și mie-un sfat?

PHIDIPPUS

Ce-i de făcut? S-ar cere să mergi la curtezană,
S-o rogi, să-i faci dojană, ba s-o amenințI straşnic
De-o mai primi să aibă cu el vreo legătură.

LACHES

Așa fac.

(Strigînd spre interiorul casei.)

Hei, băiete! dă fuga pîn' la Bacchis,
Vecina noastră; cheam-o, din partea mea, aici.

(Către Phidippus.)

Dă-mi, rogu-te, o mînă de ajutor.

PHIDIPPUS

Pe Hercle!
Am spus mai înainte și spun și-acuma, Laches:
Doresc temeinicirea acestei înrudiri,
Dacă va fi cu cale, și bănui că va fi.
Dar ții să fiu de față cînd stai cu ea de vorbă?

LACHES

Nu; du-te și tocmește-i copilului o doică.

(Phidippus iese.)

ACTUL AL CINCILEA

SCENA I

BACCHIS, LACHES

BACCHIS

(intră urmată de două slujitoare)

Socot că Laches nu degeaba cu mine vrea să stea de vorbă,
Și, ori mă-nșel din cale-afară, ori știu, pe Pollux! ce dorește.

LACHES

(aparte)

Ai grijă tu: să nu te-nfurii, ca prea puțin să dobîndești,
Și nici să faci ceva de care să-ți pară mai pe urmă rău.
Să-ncepem vorba.

(Tare.)

Salve, Bacchis!

BACCHIS

O, salve, Laches!

LACHES

Cred, pe Pollux! că nu puțin te-ai fi mirat
Cînd a venit la tine sclavul ca să te cheme pîn-aici.

BACCHIS

Ba chiar m-am speriat la gîndul că sînt ce sînt, că viața mea
Îmi poate cășuna necazuri; măcar că nu-mi știu nici o vină.

LACHES

De spui, femeie, adevărul, din partea mea să nu ai teamă;
Sînt la o vîrstă cînd, pe Hercle! nu mi se iartă să greșesc;
De-aceea mă feresc cu grijă să nu mă port cu toată grija;
Și dacă faci, dacă vei face cum cinstei tale-i cer să facă,
Aș dovedi nesăbuință să te jignesc fără temei.

BACCHIS

Pe Castor! pentru-aceste vorbe — adînca mea recunoștință!
Că după ce jignit-ai omul, în van, pe urmă,-i ceri iertare.
Dar spune-mi...

LACHES

Îl primești la tine pe fiul meu, Pamphilus...

BACCHIS

Ah!...

LACHES

Dă-mi voie. Pîn' la-nsurătoare, îngăduiam iubirea voastră...[1]

(Bacchis încearcă să spună ceva.)

Așteaptă: n-am spus încă totul. Acum el are o soție;[2]
Te rog, găsește-ți alt prieten, cît mai e vreme să-l găsești;[3]
Că el se va răci de tine, iar ție-ți trece tinerețea.

[1-3] Textul original al acestor versuri este nesigur.

BACCHIS

Și cine spune asta?

LACHES

Mama nevesti-si...

BACCHIS

Că eu?...

LACHES

Da, tu...
...care și-a luat acasă fata și, cum ea tocmai a născut,
A vrut, în taină, să-i răpună copilul.

BACCHIS

Dacă s-ar afla
Ceva mai sfînt ca jurămîntul, pentru-ntărirea bunei mele
Credințe-n fața ta, l-aș face din toată inima, o, Laches:
De cînd s-a însurat Pamphilus, departe l-am ținut de mine.

LACHES

Frumos din partea ta. Dar iată ce te mai rog.

BACCHIS

Ei, ce? Vorbește.

LACHES

Același jurămînt și celor două femei să-l faci, în casă;
Hai, dă-le-această bucurie, și scapi de toată-nvinuirea.

BACCHIS

Fie,-am să fac ceea ce alta, ca mine, nici nu s-ar gîndi:
Cu trebi dintr-astea să se ducă la o femeie măritată;
Dar nu vreau bănuit să fie de rea-credință fiul tău
Și nici în ochii lor să treacă, fără temei, drept ușuratic.
A fost atît de bun cu mine c-aș face totul să-l ajut.

LACHES

Cu vorba ta din suflet smulsă, tu sufletul mi-ai cîștigat.
Nu numai ele-au dat pe tine întreaga vină, ci și eu.
Acuma, cînd te văd în alt fel decît păreai în ochii noștri,
Rămîi așa, mereu; și crede că-ți vom rămîne buni prieteni.
Ci dacă ne înșeli... Dar nu vreau să spun o vorbă mîhnitoare.
Un singur sfat îți dau: încearcă să mă cunoști, să vezi ce pot,
Nu ca dușman, ci mai degrabă ca bun prieten.

SCENA II

PHIDIPPUS, LACHES, BACCHIS, DOICA

PHIDIPPUS

(către doică)

N-ai să duci
La mine lipsă de nimica și tot ce-ți trebuie-ai să capeți;
Dar dacă bei tu și te saturi, vreau să se sature și pruncul.

LACHES

(aparte)

Sosește, văd, și socrul nostru; aduce pruncului o doică.

(Tare.)

Pe zeii, Phidippus, cei veșnici se jură Bacchis...

PHIDIPPUS

Ea e?

LACHES

Da.

PHIDIPPUS

Cele ca ea, de zei, n-au teamă, nici zeii nu le iau în seamă.

BACCHIS

Întreabă-le pe-aceste sclave sau pune-le, de vrei, la chinuri.
O țintă am: să vină-acasă, prin mine, soața lui Pamphilus;
Și dacă izbutesc, n-oi plînge de faima care mi s-ar duce
C-am fost, eu, singura, în stare să fac ce nu fac de-alde noi.

LACHES

Se cade, Phidippus, să spunem că pe nedrept ne-am bănuit
Femeile de rea-credință; să facem și prin ea-ncercarea.
Dacă soția ta-și dă seama c-a-nvinuit fără temei,
Se domolește; dacă-aievea pe fiul meu l-a supărat
Ascunsa naștere-a femeii, nu-i mare lucru; o să-i treacă.
Nu văd nimica-n fapta asta care să ducă la ruptură.

PHIDIPPUS

O, cît aș vrea!

LACHES

(arătînd-o pe Bacchis)

Aici e,-ntreab-o; va face totul să te-mpace.

PHIDIPPUS

De ce-mi spui mie toate astea? N-ai auzit mai înainte
Părerea mea cinstită, Laches? Pe ele-i bine să le-mpaci.

(Iese.)

LACHES

Te rog, din inimă, o, Bacchis, să-ți împlinești făgăduiala.

BACCHIS

Să intru, zici?

LACHES

Da, și le-mpacă; silește-le să-ți dea crezare.

BACCHIS

Mă duc, cu toate că, pe Pollux! din nas, văzindu-mă, au să strimbe,
Căci o nevastă părăsită pe curtezană-o dușmănește.

LACHES

Prietene-ți vor fi, pe dată, cînd au să vadă cu ce vii...

(PHIDIPPUS)

(Îți dăruie prietenia, cînd rostul tău îl vor cunoaște.)[1]

LACHES

Și, îndreptîndu-le greșeala, tu însăți n-o să le mai bănui.

---

[1] Replică intercalată din greșeală, probabil de copiști, întrucît Phidippus ieșise din scenă.

BACCHIS

Mă rușinez de Philumena.

(Către slujitoare.)

Veniți cu mine, amîndouă.

(Intră în casa lui Phidippus.)

LACHES

Ce să-mi doresc mai mult acuma, decît să văd cum, fără jertfă
Din partea ei, le cucerește pe ele, și-mi ajută mie?
Și dacă-așa e adevărul: c-a isprăvit-o cu Pamphilus,
Ea știe tot ce va culege; renume bun, cîștig și faimă,
Din partea lui — recunoștință, și de la noi — prietenie.

(Iese.)

SCENA III

PARMENO, apoi BACCHIS

PARMENO

(singur)

Cred că stăpînul meu nu pune pe osteneala-mi nici un preț,
De m-a trimis s-aștept degeaba, întreaga ziuă, în orașul
De sus, pe omul din Micona, burtosul de Callidemides.
M-am așezat așa, ca prostul, și cînd vedeam un trecător,
Eu: „Tinere[1],-i strigam, oprindu-l, ia spune tu: ești din Micona?"
„Nu sînt". — „Dar ești Callidemides?" — „Nu." — „Ai o gazdă-aici, Pamphilus?"

[1] Formulă obișnuită de adresare către orice persoană străină a cărei vîrstă nu îngăduia apelativul *bătrîne (senex)*.

Tót nu și nu; eu cred că insul cu pricina e-o născocire.
M-a luat rușinea pîn' la urmă; și, iată-mă! — N-o văd pe Bacchis
Ieșind din casa rudei noastre? Pe zei! ce vrea să-nsemne asta?

BACCHIS

(ieșind din casa lui Phidippus)

La vreme, Parmeno, sosit-ai; aleargă, caută-ți stăpînul!

PARMENO

De ce?

BACCHIS

Să-i spui că-l rog să vină.

PARMENO

La tine?

BACCHIS

Nu, la Philumena.

PORMENO

Ce s-a-ntîmplat?

BACCHIS

Nu te privește; prea multe-ntrebi și vrei să afli.

PARMENO

Nu-i spun nimic?

BACCHIS

Ba da; Myrrhina a cunoscut inelu-acesta
Pe care el mi-l dăruise; e-al Philumenei.

PARMENO

Înțeleg.

Atît?

BACCHIS

Atît. Să vină-ndată ce-aude vestea de la tine.
Dar văd că stai.

PARMENO

Ba nu, nici vorbă, că nu mi-i astăzi în putință,
Atît am dus-o într-o goană și într-un suflet toată ziua.

(Iese.)

BACCHIS

Ce bucurie fără margini îmi datorează azi Pamphilus!
Ce bine i-am adus! Ce piatră i-am ridicat azi de pe suflet!
Îi dau un fiu, pierdut de-a bine, din vina lui și-a celor două
Femei; soția, socotită, și ea, pierdută, i-o redau;
Iar bănuielile lui Laches și-ale lui Phidippus le sting;
Și doar acest inel, pe Castor! a săvîrșit toată minunea.
Căci îmi aduc aminte noaptea de-acum aproape zece luni,
Cînd, beat și gîfîind, și fără însoțitori[1] a dat năvală
În casa mea, ținînd în mîna-i acest inel. M-am speriat.
„Pamphilus, îl întreb, de ce ești tu oare-atît de răvășit?
De unde ai inelul? spune-mi.“ El se făcea că nu-nțelege.
Și cum mă prinde-o bănuială, din scurt îl iau, pînă vorbește.
Și-mi face-atunci mărturisirea c-a siluit în stradă-o fată
Necunoscută, și că-n luptă i-a smuls inelul de pe deget.
Și azi Myrrhina recunoaște la mîna mea inelul fetei;
Mă-ntreabă,-i spun toată povestea; și ce aflăm! c-o siluise
Pe Philumena-n noaptea-aceea, și astfel a născut ea pruncul.
Sînt fericită că prin mine cunoaște-atîtea bucurii;

[1] E vorba de sclavii care își însoțeau, în mod obișnuit, stăpînul.

Chiar dacă alte curtezane m-ar osîndi; e vai de noi
Cînd fericiți ne sînt amanții în căsnicie; dar, pe Castor!
Eu nu-s de-o faptă rea în stare din dragoste pentru cîștig.
El s-a purtat duios cu mine, și drăgăstos, și cu blîndețe.
Căsătoria-i, grea-ncercare — nu mă feresc să spun — mi-a fost;
Și cred că n-am făcut nimica, mă jur pe Pollux! ca s-o merit.
Dar cînd un om te copleșește cu fericire, poți să suferi,
Din parte-i, și nefericirea.

SCENA IV

PAMPHILUS, PARMENO, BACCHIS

PAMPHILUS

(trăgîndu-l după sine pe Parmeno)

Ia seama, Parmeno, să fie adevărat și sigur totul,
Ci nu mă face,-o clipă, două, să gust o falsă bucurie.

PARMENO

Am văzut eu.

PAMPHILUS

Ești sigur?

PARMENO

Sigur.

PAMPHILUS

Sînt zeu, dacă-i așa.

PARMENO

Așa e.

(Se face că vrea să plece.)

PAMPHILUS

Așteaptă; ah, mă tem, că una spui tu, și alta-nțeleg eu!

PARMENO

Aștept.

PAMPHILUS

Ai spus, din cîte-mi pare, că soacră-mea și-a cunoscut
Inelul, dăruit...

PARMENO

Întocmai.

PAMPHILUS

...de mine Bacchidei; și Bacchis
Ți-a poruncit să-mi dai de veste; e bine-așa?

PARMENO

Așa ți-am spus.

PAMPHILUS

Ah, cine, cine-acum mă-ntrece întru noroc și fericire?
Și pentru-această mare veste, ce pot să-ți dărui? Ce? Nu știu.

PARMENO

Eu, unul, știu.

PAMPHILUS

Ei, ce?

PARMENO

Nimic;
Că nici în veste, nici în mine nu știu ce-ți pare-atît de bun.

PAMPHILUS

Tu, ca pe-un mort, mă urci din Orcus[1] către lumină; și să pleci
Fără-o răsplată de la mine? Ah, prea mă crezi de tot nevolnic!
Dar o zăresc pe Bachhis, acolo,-n fața ușii;
Pesemne vrea să-mi spună ceva.

(Se apropie de Bacchis, îndepărtîndu-se de Parmeno, care, astfel, nu aude convorbirea lor.)

BACCHIS

(apropiindu-se și ea)

Salut, Pamphilus!

PAMPHILUS

O, Bacchis! Scumpă Bacchis! O, tu, scăparea mea!

BACCHIS

De fapta mea mă bucur.

PAMPHILUS

Și cred în ce-ai făcut,
Și ai rămâs aceeași făptură-ncîntătoare,
Care mă farmeci totdeauna cu vorba și ivirea ta.

BACCHIS

Și tu, la fel, păstrezi, pe Castor! aceeași inimă și fire,
Și nu se află om pe lume ca tine de fermecător.

PAMPHILUS

Ha, ha! Tu-mi spui?

BACCHIS

Aveai dreptate, Pamphilus, să-ți iubești nevasta;
Eu, pînă astăzi, n-o văzusem, cu ochii mei; ca s-o cunosc;
E gingașă, deosebită.

[1] Zeul morții, la romani, identificat cu Hades, la greci. Sub numele Orcus, în literatură, era desemnat, de cele mai multe ori, însuși Infernul.

PAMPHILUS

Fii sinceră!

BACCHIS

Pe zei, Pamphilus!

PAMPHILUS

Nu i-ai scăpat vreo vorbă tatii, ceva de noi?

BACCHIS

Nimic.

PAMPHILUS

Ia seama!
Fii mută, nu vreau să se-ntîmple ca în comèdii, unde-ajunge
Să afle taina toată lumea; aici, o știu doar cei în drept
S-o știe; cei ce nu au dreptul, să n-o cunoască toată viața.

BACCHIS

Mai mult, ascultă, să-ți dai seama că lesne poate fi păstrată:
Lui Phidippus i-a spus Myrrhina că-n jurămîntul meu
se-ncrede,
Și că, prin el, tu ești în ochii-i dezvinuit.

PAMPHILUS

O, de minune;
Și cred că treburile-or merge cum noi le jinduim!

PARMENO

(apropiindu-se)

Stăpîne,
Nu pot să știu și eu ce lucru, atît de bun, făcut-am astăzi?
Și nu pot ști de ce e vorba?

PAMPHILUS

Nu, nu poți.

PARMENO

Totuși, bănuiesc.

(Aparte, reflectînd.)

„Tu, ca pe-un mort, mă urci din Orcus...?“ În ce fel...?

PAMPHILUS

Parmeno, nu știi
Ce ajutor mi-ai dat tu astăzi și din ce chinuri m-ai scăpat.

PARMENO

Află că știu, și mi-am dat seama...

PAMPHILUS

Nu mă-ndoiesc.

PARMENO

Așa e, spune,
Că Parmeno al tău nu scapă nici un prilej să-ți facă-un bine?

PAMPHILUS

Să mergem, Parmeno.

PARMENO

Să mergem.

(Aparte.)

Mult mai mult bine-am săvîrșit
Eu, astăzi, fără să-mi dau seama, decît m-am străduit, cu anii,
Luînd anume vreo ispravă pe seama mea.

CÎNTĂREȚUL DIN FLAUT

Aplaudați!